

Становище

от доц. д-р Анета Д. Дончева

Катедра "Библиотекознание, научна информация и културна политика"

Философски факултет, Софийски университет "Св. Климент Охридски"

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография–Дигитализация на културно наследство, регионални информационни системи), за нуждите на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ към Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, обявен в ДВ, бр. 93 от 26.11.2019 г.

1. Информация за конкурса

Доц. д.н. Цветанка Панчева е единствен кандидат за конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ за нуждите на Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография – Дигитализация на културно наследство, регионални информационни системи),

Приложените 18 броя документи за допускане до участие в конкурса са издържани и дават основание да се счита, че са изпълнени всички условия по конкурса в съответствие с изискванията по ЗРАСРБ, чл.29, Правилника за неговото прилагане ,чл. 60 и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, чл.115.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

2.1. Биографична информация

Доц. д.н. Цветанка Панчева е виден български изследовател и специалист в областта на библиотечното дело и библиографията. Автобиографичната справка показва дълъг професионален опит в най-престижните български културни и образователни институции - Националната библиотека „Св.Св. Кирил и Методий“ (1981-1994 и 1996-2014г.), където заема редица административни и научни длъжности - методист, началник на отдел „Ретроспективна библиография“, ръководител на Центъра за национална библиография и на Направление „Дигитална библиотека“, научен сътрудник и старши научен сътрудник II степен (доцент), ръководител на научна секция по библиотекознание, научен секретар на СНС по библиотечно -

информационни науки към ВАК. В продължение на две години (1994-1996) работи в една от най-големите публични библиотеки в страната - Столична библиотека, като зам. директор.

От 1995 до 2014 г. е хоноруван преподавател, а от 2014 г. до сега е щатен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски” – ФФ , Катедра БНИКП. Тя заема длъжността “доцент“ след издържан конкурс.

Цветанка Панчева е магистър по библиотекознание и библиография (1981); доктор от 1994г. (Тема „Съвременно състояние и проблеми на организацията на краеведската библиотечно-библиографска дейност”, Свидетелство No/дата: 23633 / 23.05.1995) и доктор на науките по направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки от 2018 г. (Тема „Краезнанието в България: библиографско-книговедски подход”, Диплома No/дата: СУ 2018-10 / 25.09.2018)

2.2. Преподавателска дейност

Доц. д.н. Цветанка Панчева има изключително голяма аудиторна (през последните 3 години между 585 ч. и 630 ч., основно в задължителни дисциплини) и извън аудиторна заетост (достигаща до над 1600 ч.). Тя преподава във всички бакалавърски и магистърски програми, ръководител е на магистърската програма "Библиотечно-информационни науки и културна политика" (БИНКП). Дисциплините, които преподава са свързани с „класическите“ библиотечни теми като национална библиография, ретроспективна библиография, краеведска библиография, персонална библиография, но и с теми, актуални и развиващи се в съвременната библиотечна теория и практика, свързани с достъпа и опазването на библиотечните колекции и фондове; дигитализация и дигитализиране; дигитализация на културното наследство; дигитализация на библиотечни документи и стандарти за информационно разкриване на дигитализираните източници; международни дигитални библиотеки и портали; краезнание и краеведска електронна информация.

Доц. Панчева работи много отговорно и вискателно със студентите и докторантите си. Под нейно ръководство са защитени над 30 дипломни работи на бакалаври и магистри. Има четирима докторанти с тематика по дигитализация на културно наследство и свързаните с нея проблеми по опазване и достъп до колекции в институциите на паметта - библиотеки, архиви, музеи, двама от които са пред защита.

От 2004-2018 е хоноруван преподавател в СВУБИТ (УниБИТ), Катедра „Библиотечни науки” и Катедра „Библиотечен мениджмънт”.

2.3. Участие в научноизследвателски екипи

Доц.д.н. Цветанка Панчева участва в екипите на няколко международни проекти, най-важните от които: Проект BG05M2OP001-1.001-0001 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ по Оперативна програма „Наука и образование за

интелигентен растеж“ (2019-2021); Проект BG0046 „Дигитализация и запазване на писменото наследство на България” - с финансовата подкрепа на ФМ на ЕИП (2009-2011). Тя е била ръководител на Проект ”ИМРАСТ” (Improving access to text), финансиран от ЕК (2010-2011). Можем да посочим и участие в два големи национални проекта като „Глобални библиотеки – България”, „Книжовното наследство в българските библиотеки“ на ББИА. От 2015 до 2019 г. всяка година участва в екипи и ръководи два от проектите по ФНИ на СУ.

2.4. Практическа дейност

Внушителна е практическата дейност на доц.д.н. Цветанка Панчева. Тя е лектор в курсовете за придобиване на библиотечна правоспособност; лектор в различни регионални семинари по въпроси на справочната, информационната и библиографската дейност на библиотеките, краезнанието, дигитализацията на книжовното наследство в библиотеките; обучител в библиотечни програми; експерт и консултант по различни проблеми на българското библиотечно дело; участник в редакционни колегии.

3. Научна и научноприложна дейност на кандидата

3.1. Минимални национални изисквания

При сравнението на регистрацията на доц. д.н. Цветанка Панчева в РАС (НАЦИД) за научната степен „доктор на науките“ и академичната длъжност "доцент" с представената в документите за конкурса таблица (кандидатът също изрично е декларирал), се вижда, че не се повтарят доказателства (публикации и др.) по различните показатели, представени за придобиване на образователната и научна степен "доктор" и за придобиването на научната степен "доктор на науките", и за заемане на академичната длъжност "доцент" (чл. 29, ал. 1, т. 3 от ЗРАСРБ). Покрити са изискваните точки по всички наукометрични показатели като общо са събрани 837,5 т. при изискуем минимум от 550 т.

3.2. Оригинално монографично изследване

Представеният като основен труд за участие в конкурса за професор „*Библиографски и дигитални измерения на българското краезнание*“ е монография, която изследва комплексно краеведската библиография - от терминологичните граници на понятието „краеведска библиография”, през видова структура на краеведската библиография и състояние на краеведската библиография в България (чрез библиографско-статистически анализ) до трансформациите и през през ХХІ век.

На практика, в библиотеките, в областта на краезнанието са кумулирани големи (критични) масиви от събрана и текущо попълвана информация. Това са разнообразни по съдържание документи, отнасящи се до всички обществени и стопански дейности с местно значение, много често съдържащи неизвестни и непознати сведения и факти. Това са

разнообразни (в много случаи и уникални) и по вид документи - от архивна единица и работен ръкопис до сериозно печатно книжно и периодично издание, карта, графично издание, аудиоиздание или служебно издание. Огромно разнообразие и сложност са двете понятия, с които могат да бъдат описани изследванията и практическите дейности в тази област.

Монографията изследва и обобщава всички модели на обработка и представяне на тези масиви чрез системата на краеведската библиография и нейните отделни подвидове – универсална, тематична, библиография на съдържанието на периодични издания (статии), персонална и т.н. В нея развитието на краеведската библиография е представено с помощта на библиографско-статистическия анализ - в отделни периоди от развитието на държавата от двадесетте години на XX в до ден днешен. Това позволява изследването да представи аналитичен и критичен обзор на множеството концепции на този вид дейност в българските библиотеки. Отчетени са обществените (вкл. идеологическите) и икономическите условия, политическите и научни пристрастия, които оказват влияние върху събирането, опазването и достъпа до краеведските колекции. Изследването е прецизно и показва изключително познаване на материята в периодите на развитие на традиционната краеведска библиография. Особен интерес представлява Глава четвърта, в която са представени трансформациите на краеведската библиография в България през XXI век. Намирам за правилен подхода да се изследват и дадат модели за трансформации на съществуващите вече ресурси като краеведската библиографска информация и краеведската библиография в електронна среда и след това да се разглеждат въпросите за дигитализацията на краеведски документи, създаването на дигитални ресурси с краеведско съдържание; изграждане на информационни структури за издирване и достъп до дигитални ресурси с краеведска насоченост и не на последно място приобщаване на потребителите към използването на мултимедийни продукти. Важно е да отбележим ,че в монографията изграждането на информационни структури за достъп до дигитални ресурси, предимно с местно съдържание, се разглежда и от гледна точка на потреблението. Тези уникални в много случаи ресурси са основа за научни и приложни изследвания, за образование и самообразование, за патриотично възпитание, за хоби и развлечения и през последните години за развитието на културен туризъм .

3.3. Други оригинални научноизследвателски публикации.

В началото трябва да отбележим няколко важни количествени показатели, даващи ни представа за цялостната публикационна дейност на доц.д.н. Цветанка Панчева. Приложеният Списък на всички публикации показва над 130 научни и приложни публикации по въпроси на дигитализацията на книжовното наследство, регионални информационни ресурси, краеведската и библиографската дейност на библиотеките, ретроспективната национална библиография и др. Виждаме също така участие с доклади в над 80 национални и регионални форуми по

проблемите на краезнанието и краеведската библиография, ретроспективната национална библиография, интеграцията между културните институти в областта на регионалните изследвания, дигитализацията на книжовното наследство в библиотеките, по-голямата част от които са публикувани. Това са свидетелства за заслужен висок научен авторитет.

Представените публикации за конкурса можем да структурираме в следните тематични области:

Краезнание. Краеведска библиография.

Публикациите в тази област показват политематичността и интердисциплинарността на краеведските изследвания. Безспорно тук трябва да отбележим представената монография (трудът за придобиване на научната степен „доктор на науките“) – *„Книжовни проекции на локалното или българското краезнание от Възраждането до днес“*, която представлява най-задълбоченото проучване на развитието на теоретичната мисъл в областта на краезнанието в България и персоналните приноси в областта на краезнанието на няколко поколения видни български учени, университетски преподаватели, учители и държавници, които имат заслуги за развитието на местната история, география, етнология, диалектология и др. научни направления, важни и за открояване на местната идентичност и култура.

Отчасти тази проблематика се разглежда и в двете студии *“Политематичност и интердисциплинарност на краеведските изследвания в България след Освобождението (Според публикациите в „Периодическо списание на Българското книжовно дружество“)* и *“Съвременни тенденции в издаването на краеведски книги в България: Ловешкият принос. 1990-2018 г.”*, където регионалното проучване се вижда в контекста на цялата страна.

Представените публикации като *“Специальные коллекции в общественных библиотеках Болгарии – современные аспекты хранения, каталогизации, обеспечения широкого доступа к ним (на примере фонда архимандрита Зиновия в региональной библиотеке г. Кюстендил)”*; *“Трансформации краеведческой библиографии в Болгарии и ее роль в информационном обеспечении исторических исследований”*; *“Споменът през поколенията и времето или как да възродим интереса към местната история”*; *“История и съвременност на Великотърновската народна библиотека „Петко Р.Славейков”* показват разнообразието на краеведските изследвания и краеведската дейност в българските библиотеки, а също така и предизвикателствата и възможностите, свързани с местните проучвания и история. Разгледани са широк кръг проблеми като тези за класификацията, съхранението, споделянето и достъпа до краеведските колекции; съвременните модели на информационни услуги в областта на краеведската дейност в библиотеките; начините, по които се насърчава развитието на родознанието и краезнанието, включително чрез популяризиране на местните колекции и

услугите, свързани с тях. Публикациите тук се отличават със своята многообхватност, академичност и задълбоченост на проучването.

Дигитализация и дигитални продукти

Познавам цялостната работа на доц.д.н. Цветанка Панчева в областта на дигитализацията в българските библиотеки и нейните теоретични изследвания, тъй като по тази проблематика сме работили съвместно дълго време. Мога категорично да заявя, че тя има голям принос в изследването и обобщаването на теоритичните възгледи относно развитието на дигитализацията в българското библиотечно дело (затова изключително е помогнала и нейната практика като ръководител на първия и най-голям Дигитален център на Националната библиотека). И тук проличава многоаспектното изследване на проблемите на дигиталните процеси и създаването на дигитални продукти в библиотеките. Политиките и приоритетите в областта на дигитализацията; методите за организация на работата по дигитализиране на документите, достъпа до тях, необходимостта от квалифициран персонал, от кооперация и др. са обект на публикациите *„Оцифровка уникальных коллекций болгарских библиотек – возможность для нового возрождения национального письменного культурного наследия”* и *„Проблемы оцифровки культурного наследия в региональных библиотеках Болгарии : результаты анкетного опроса”*. Изследвани са процесите на дигитализация на националните колекции и то посредством интегриране на националните подходи за цифровизация с европейската и световна практика – в публикациите *„Дигитализиране на национални колекции, участие в световни дигитални библиотеки“*; *“Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” в дигиталния Ренесанс на Европа“*; *”Феноменът „Световна дигитална библиотека”*.

Приоритетите при създаването на дигиталните колекции (универсални, на отделни видове документи, по тематични области и др.) винаги са свързани с целите на използването им и тяхното предназначение. В тази насоченост са изследванията *„Дигиталните архивни колекции и използването им в научни изследвания и любителско творчество в областта на краезнанието и фамилната история“*; *„Дигиталните колекции на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” в подкрепа на научните изследвания и процеса на обучение“*; *„Визуална реконструкция на местната история или Стара Загора и старозагорци в пощенски картички и снимки“*; *„Уникални дарителски библиотечни колекции. Библиотеката като виртуален музей“*; *„Интересно и любопитно за виното – в дигиталните текстове и образи от света и България”*.

Много е важно тук да отбележим, че за да могат да бъдат използвани тези колекции трябва да бъдат подготвени потребителите, затова публикацията *„Изграждането на*

информационна култура – фактор за повишаване престижа на обществената библиотека” е важна и актуална.

Доц. д.н. Цв. Панчева е включила в своите изследвания и един съществен проблем при изграждането на цифровото общество, а именно подготовката на квалифициран пресонал, важен за модернизирани на българските институции на паметта *„Дигитализация на културното наследство”* в контекста на модерното образование по библиотечно-информационни науки. *Идеи и практики в Софийския университет „Св. Климент Охридски”* (статията е публикувана и на руски език, заради участието ѝ с нея в престижен научен форум в Санкт-Петербург).

Библиографско представяне на известни личности

Това са изключително трудни изследвания, свързани със сложна методика на аналитико-синтетична обработка на информацията, библиометрични методи и методи на информационното моделиране. В тази област доц. д.н. Цв. Панчева е безспорен изследовател и практик. Това се доказва от следните публикации *„Публицистиката на Александър Стамболийски - опит за историческа реконструкция на идеите и позициите му“*; *„Личната библиотека на Учителя Петър Дънов – опит за библиографска идентификация и реконструкция“*; *„Нестор Марков и неговият принос в лексикографията и образованието“*; *„Нова биобиблиография за Никола Вапцаров: Преоценки и полемики, литературни паралели, популярност на творчеството му по света“*; *„Щрихи към портрета на библиографа д-р Димитър Иванчев”*. Тук трябва да отбележим и нейната редакторска работа по редица персонални библиографии.

4. Постижения и оригинални научни приноси

Постиженията и оригиналните научни приноси в предложените от доц. дн. Цв. Панчева публикации виждам преди всичко в тяхната свързаност с бъдещите тенденции в развитието на научните изследвания в областта на библиотекознанието и институциите на паметта (основно библиотеките). Те са в следните направления:

- във фундаменталните научни изследвания в областта на краезнанието, анализа и методологическите основи на краеведската дейност на библиотеки, архиви и музеи и краеведската библиография в България;

- в интердисциплинарния подход при изследването на краезнанието, включващ както библиотекознанието и библиографознанието, така и книгоиздаването, историята, етнографията, антропогеографията, културната антропология, генеалогията и др.

- в изследването на краезнанието и краеведската библиография (и въобще регионалните изследвания и тяхното информационно представяне за обществено използване) като резултат от синтеза между науката, практиката и образованието;

- в изясняването и обобщението на най-съществените трансформации в съвременното краезнание, обусловени от външната среда и новите технологични възможности, които в бъдеще ще помогнат на библиотеки, архиви и музеи да играят ключова роля за създаването на ресурси и услуги, съответстващи на нуждите на местните общности и които ще имат все по-голямо влияние върху различните групи потребители;

- в насочеността на изследванията към процеси и дейности, свързани със съвременните промени в информационата и цифрова среда, която трябва да осигури широк достъп до култура и знание;

- в разглеждането на българското краезнание и краеведска библиография като част от общото европейско наследство и като дейност със значение за развитие на чувството за идентичност, социалното сближаване, социалното развитие; на развитие на икономиката и туризма на регионите;

- в предлагането на модели за развитие на краезнанието и дигитализацията, отоговарящи на всички съвременни постановки и документи на ЕК и ЕС за интегриран подход към културното наследство на Европа, съчетаващ културната идентичност и разнообразие;

- във включването в изследванията на проблемите на обучението по дигитализация и нови технологии, което ще даде възможност за създаване на компетенции, крайно необходими за работа в съвременните библиотеки, архиви и музеи;

- в поддържането на изследователската традиция с прецизните библиографски методи да бъдат представяни така трудните за събиране и опазване източници и факти за отделни лица, които са оставили трайни следи в българската култура.

5. Препоръки

Голяма част от публикациите, независимо че третираат на пръв поглед национални проблеми, представят и анализи и методики, които биха били интересни, особено в съпоставка с проучванията в областта на местна история и генеалогия в библиотеките в света и могат да покажат в международната информационна общност приносът на българските библиотеки, архиви и музеи, както и резултатите от теоретичните и емпиричните изследвания в тази област. Затова препоръчвам да се направят опити част от тях и част от застъпената в тях проблематика да придобие международна известност.

6. Лични впечатления от кандидата

Познавам доц. д.н. Цв.Панчева още от общите ни студентските години, имаме паралелно професионално развитие. Напълно убедено мога да кажа, че тя е изключително доросъвестен, последователен и много прецизен изследовател и специалист. Без преувеличение мога да заявя, че на нейните научни и научно-приложни изследвания се базира голяма част от дейността на българските библиотеки в областта на краезнанието и краеведската библиография. Високо ценя нейния принос през последните години като изследовател, като експерт и като лектор за развитието на колекциите и услугите в библиотеките в новата цифрова среда.

7. Заключение

Представеният анализ и оценка на научната продукция, преподавателската дейност и практическата работа на доц. д.н. Цветанка Панчева са основа за моето категорично становище, че на доц. д.н. Цветанка Панчева трябва да бъде присъдена академичната длъжност „Професор“. Кандидатурата изцяло отговаря на изискванията на ЗРАСР, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Позволявам си да предложа на членовете на Научното жури да подкрепят кандидатурата и да препоръчат на разширения състав на Факултетния съвет на Философски факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ да избере доц. д.н. Цветанка Панчева на академичната длъжност „Професор“ в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография – Дигитализация на културно наследство, регионални информационни системи).

25.03.2020 г.

София

доц. д-р Анета Дончева